

Uluslararası Ticarete Dijital Gümrük Uygulamaları

Uğur Erdoğan¹

Özet

Günümüzde dijital dönüşüm tüm alanlarda olduğu gibi gerek kamuda gerekse de işletmelerde oldukça etkili bir noktaya gelmiştir. Özellikle uluslararası ticaret süreçleri yürütülürken bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanmak hem işletmeler hem de ülkeler açısından rekabet avantajı sağlanabilmesi için zorunlu hale gelmiştir. Uluslararası ticaret işlemlerini yavaşlatan bazı uygulamalar ülkeler arasında ticaretin zorlaşmasına sebep olabilmektedir. Bazı prosedürler sebebiyle işlem maliyetleri artan ve zaman kaybına uğrayan uluslararası ticaret işlemleri dijital dönüşümden yararlanılarak daha kolay ve hızlı gerçekleştirilmektedir. Dijital gümrük uygulamaları aracılığıyla gümrük işlemlerinin daha hızlı, daha az maliyetli, daha güvenli ve daha işlevsel olması beklenmektedir. Çalışma kapsamında dijitalleşme ve bunun gümrük süreçlerine etkisine yer verilmekte, ortaya çıkan güncel dijital gümrük uygulamaları açıklanmaktadır. Uluslararası ticarete rekabet avantajı kazanmak isteyen ülkelerin önümüzdeki dönemlerde dijital gümrük uygulamalarına daha çok önem vermesi gerektiği görülmektedir. Bunun sonucunda işletmelerin ihracat süreçleri kolaylaşacak ve hızlanacaktır. Böylelikle ülke ekonomisinin kalkınma ve büyümesine katkı sağlanacaktır.

GİRİŞ

Günümüzde uluslararası ticarete dijital dönüşüme entegre olma süreçleri son derece hızlı bir biçimde devam etmektedir. Uluslararası rekabet ortamında gerek işletmelerin gerekse de ülke ekonomilerinin istenilen hedeflere ulaşmak için her alanda olduğu gibi uluslararası ticaret alanında da dijitalleşmeye entegre olması gerekmektedir. Dünyada tüm ticari faaliyetlerin

1 Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi, Uluslararası Ticaret ve Finansman Bölümü, ORCID: 0000-0001-8906-2977, ucerdogan@selcuk.edu.tr

dijitalleşmesi bağlamında, ihracat ve ithalat işlemleri için gümrük kontrol süreçlerinin dijitalleşmesi de önemli bir hale gelmiştir. Gümrük işlemlerinin dijitalleşmesi ülkelerin gümrük süreçlerinin şeffaf bir şekilde yürütülmesine, ürünlerin anlık olarak takip edilmesine ve gümrük ödemelerinin etkin bir şekilde uygulanmasına imkan tanımaktadır. Bu durum uluslararası ticaret işletmeleri açısından belge yönetiminin dijital olarak gerçekleştirilmesiyle maliyet avantajı sağlamak ve kağıt üzerinde yapılabilecek hataları önleyebilmektedir.

Gümrük işlemlerinde başlatılan dijitalleşme çabaları dijital gümrük kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Dijital gümrük; tek pencere sistemi, kağıtsız beyanname, elektronik bilgi transferi ve mobil iletişim araçları gibi gümrük işlemlerinin etkinliğine ve verimliliğine fayda sunan farklı dijital teknoloji temelli uygulamaları ifade etmektedir (WCO, 2015). Dijital dönüşüm uygulamalarının benimsenmesi, gümrükleme süreçlerinde anlık bilgi paylaşımına, ürün ve lojistik takibine, ileri nakliye işlemlerine ve olası risklerin yönetilmesine imkan sağlayacaktır (Ghouri ve Mâni, 2019). Dijital teknolojilerde yaşanan değişimlere gümrük merkezlerinin de entegre olması ve ortaya çıkan yeni ticaret sistemlerine uyum gösterebilmek amacıyla ülkelerin ve işletmelerin gümrük politikası ve uygulamalarını dijital dönüşüm araçlarını kullanarak belirlemesi gerekmektedir.

1. Dijitalleşme ve Gümrük İşlemleri

Endüstri 4.0 sürecinde ortaya çıkan yeni teknolojiler, tüm alanlarda dijitalleşmeyi teşvik etmekte ve her geçen gün daha önemli bir hale gelmektedir. Her alanda olduğu gibi gümrük işlemlerinde de dijitalleşme bir ihtiyaç haline gelmiştir. Uluslararası ticaret alanında dijital gümrük uygulamalarının ortaya çıkmasında Dünya Ticaret Örgütü ve Dünya Gümrük Örgütü gibi uluslararası kuruluşların ortaya koymuş olduğu hedef ve belirlediği stratejiler belirleyici olmuştur. Bütün ülkelerin dijital gümrük sistemine entegre olması ve uluslararası ticarete yön veren kurumların bu süreci desteklemesi dönüşümü hızlandırmaktadır. Dünya Gümrük Örgütü'ne (WCO) göre dijital gümrük, elektronik süreçlerin kağıdın yerini alması ve vergilerin yönetilmesinden sınır ötesi ürün hareketlerinin güvenliğinin temin edilmesine kadar birçok gümrük işleminin dijital temelli sistemleri kullanarak yerine getirilmesini amaçlayan uygulamadır. Dijital gümrük, kâğıt kullanılarak gerçekleştirilen gümrük işlemlerini elektronik ortamda yerine getirmeyi ve bunun sonucunda uluslararası rekabete ayak uydurmak suretiyle daha etkin ve işlevsel bir gümrük sistemi oluşturmayı amaçlamaktadır.

Günümüzde bilişim teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte uluslararası ticarete birçok unsurda değişiklikler ortaya çıkmıştır. Meydana gelen bu değişiklikler içinde gümrük işlemlerinin kolaylaştırılması ve elektronik ortamda yürütülür hale gelmesi yaşanan en önemli yeniliklerden biri olmuştur (Dennis ve Shepherd, 2011). Uygulamaların verimli olması için bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı ve toplum tarafından da benimsenmesi son derece önem arz etmektedir. Son yıllarda gelişen inovasyon temelli teknolojilerin sonucunda ortaya çıkan dijital dönüşüm süreci her geçen gün yeni uygulamaların geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. Dijital gümrük işlemlerinin gelişmesi neticesinde, e-gümrük uygulamaları ile e-devlet kullanımının da benzer şekilde artış gösterdiği görülmektedir (Al-Hujran vd., 2015). Dolayısıyla işletmelerin ve bireylerin e-devlet ve elektronik belge uygulamalarını kullanım düzeyi oldukça fazla artış sürecine girmiştir (Abdullah & Ward, 2016:240).

Son yıllarda dijital dönüşüm teknolojilerinin her alanda yaygınlaşmasının bir sonucu olarak gümrük faaliyetleri de bu teknolojik gelişmelerden etkilenmiştir. Gümrük süreçlerinde yaşanan dijitalleşme ile uluslararası ticarete işlem süreçleri hızlanmakta ve kolaylaşmaktadır. Böylelikle dijital gümrük işlemleri kanalıyla taraflar işlemlerini esnek zaman dilimlerinde gerçekleştirmekte ve yapılabilecek hatalar asgari düzeye indirilerek zaman ve maliyet avantajı sağlanmakta ve uluslararası ticarete şeffaf bir ortam oluşmasına katkı sunmaktadır (Bozhüyük, 2020). Uluslararası ticaret süreçlerinin en önemli aşamalarından biri olan gümrük faaliyetlerinin ülkeden ülkeye göre değişen çeşitli bürokratik uygulamaları neticesinde uluslararası ticarete zaman zaman engeller çıkabilmektedir. Dünya Gümrük Örgütü (DGÖ), “Dijital Gümrük Vizyonu” kılavuzunda e-işlemlerin standart bir hale getirilmesi ve elektronik kullanımın yaygınlaşması amacıyla elektronik gümrük yapıları modelini ortaya çıkarmıştır (Aktaş, 2018).

Aydemir (2015), dijital gümrük uygulamaları ile ilgili bir SWOT analizi gerçekleştirerek bu uygulamaların güçlü ve zayıf yönleri, fırsatları ile tehditlerini açıklamıştır.

Tablo 2. Dijital Gümrük Uygulamalarının SWOT Analizi

S (Strengths) Güçlü Yönler	<ul style="list-style-type: none"> Gümrük işlemlerinin hızlanması Bürokratik işlemlerin azaltılarak zamandan tasarruf edilmesi Çalışan ihtiyacının azalması sebebiyle personel maliyetlerinin azalması
W (Weaknesses) Zayıf Yönler	<ul style="list-style-type: none"> Altyapı çalışmaları ve personel eğitimi nedeniyle ek maliyetlerin ortaya çıkması
O (Opportunities) Fırsatlar	<ul style="list-style-type: none"> İşlemlerin hızlanmasıyla ticaret hacminin arttırılabilmesi Zaman avantajı neticesinde ürün ve hizmet çeşitliliğinin sağlanabilmesi
T (Threats) Tehditler	<ul style="list-style-type: none"> Siber saldırıların gerçekleşmesi durumunda ticari sırların ortaya çıkma ihtimali İnternet ağının olmadığı veya teknik sorunların ortaya çıktığı durumlarda meydana gelebilecek aksaklıklar

Kaynak: Aydemir, S. (2015)

Tablo 2’deki SWOT analizini incelediğimizde dijital gümrük uygulamalarının güçlü yönleri ve fırsatları kullanıcılara avantajlar sunmaktadır. Bununla birlikte altyapı ve eğitim unsurlarının geliştirilmesi ve dijitalleşme arttıkça ortaya çıkan siber saldırılara karşı gerekli önlemlerin alınması gerektiğini göstermektedir.

Türkiye açısından baktığımızda 2019-2023 yıllarını içeren 11. Kalkınma Planı hedefleri çerçevesinde “Gümrük Hizmetleri” başlığı ile ortaya konan planlarla gümrük işlemlerinde dijitalleşme ile bürokratik süreçlerin azaltılarak verimliliğin artırılmasının amaçlandığı görülmektedir. Kalkınma Planı kapsamında gümrük işlemlerinin iyileştirilerek ihracat işlem sürelerinin azaltılması hedeflenmektedir. Tablo 1’c baktığımızda, ihracat işlemleri yürütülürken deniz ve kara gümrüklerinde yüklerin 2018’deki bekleme sürelerinin 2023 yılında yaklaşık üçte biri oranında azaltılması ve ilk dört saatte gümrükleme işlemleri bitirilen ihracat beyannamesi oranının da %84 seviyesinden %90’a çıkarılmasının hedef olarak koyulduğu görülmektedir.

Tablo 1. On Birinci Kalkınma Planı Gümrük Hizmetleri Hedefleri

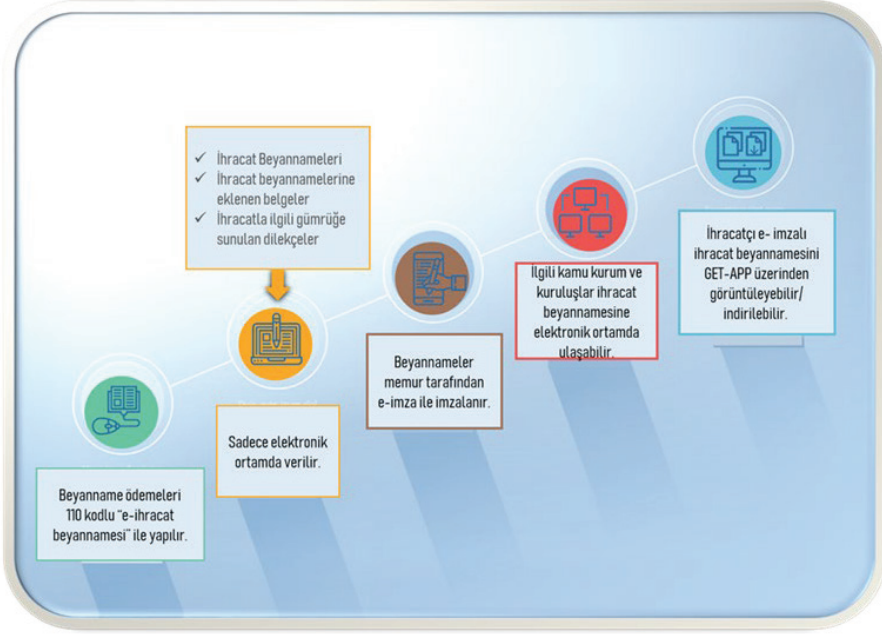
	2018	2023
İhracatta Yükün Deniz Limanlarında Gümrük Gözetiminde Ortalama Bekleme Süresi (Gün)	2,1	0,8
İhracatta Yükün Kara Kapılarında Gümrük Gözetiminde Ortalama Bekleme Süresi (Saat)	6,2	2,4
İlk 4 Saatte Gümrükleme İşlemi Tamamlanan İhracat Beyannamesi Oranı (%)	84	90

Kaynak: T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019)

Türkiye’de Ticaret Bakanlığı’na göre dijital gümrük uygulamasına geçilmesi ile bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Bunlar;

- 1- İhracat beyannameleri ve ilgili belgeler, ticari kuruluşlardan temin edilebilmektedir.
- 2- Kâğıt kullanılarak yerine getirilen bütün gümrük işlemleri dijital ortamda yürütülmeye başlanmıştır.
- 3- Beyanname işlemlerinde gümrük memurları ile taraflar arasında iletişim elektronik ortamda gerçekleşmektedir.
- 4- Gümrüklere verilen dilekçeler elektronik ortamda gönderilebilmekte ve işletmelere dilekçe sonuçları e-posta aracılığıyla iletilmektedir.
- 5- Belgelerin sunulmasında ortaya çıkan maliyet ve zaman kayıpları azalmıştır.

Şekil 1. İhracatta Dijital Gümrük Projesi

Kaynak: Ticaret Bakanlığı (2019)

Gümrük faaliyetlerinde dijitalleşmenin sunduğu önemli avantajlar nedeniyle Türkiye’de birçok dijital gümrük uygulaması hayata geçirilmiştir.

2. Dijital Gümrük Uygulamaları

Tek Pencere Portal Sistemi (TPS), Bilgisayarlı Gümrük Etkinlikleri Sistemi (BİLGE), Get-App Uygulaması, E-ATA/TR Programı ve Yeni Bilgisayarlı Transit Sistemi (NCTS) Türkiye’de kullanılan dijital gümrük uygulamaları olarak görülmektedir.

2.1 Tek Pencere Sistemi

Uluslararası ticaret süreçlerinde çeşitli gümrük sistemleri uygulayan ülkelerin süreçlerini uyumlu ve hızlı yürütebilmesi amacıyla Tek Pencere Sistemi adıyla tek merkezli bir sistem ortaya çıkarılmıştır. Uluslararası ticaret işletmelerinin ihracat veya ithalat yaparken çok sayıda kurumdan istenen tüm belgeleri tek bir sistem aracılığıyla elektronik belge olarak talep edip başvuruları da yine elektronik ortamda aynı sistem vasıtasıyla yürütülmesi tek pencere sistemi olarak adlandırılmaktadır. Tek Pencere Sistemi, hem uluslararası olarak kabul görmekte hem de Türkiye’de de E-Devlet platformu üzerinden bireysel olarak da kullanılabilir.

Gümrük işlemlerine taraf olan kurumlar arasında mesafelerin olması işlemlerin sürelerini uzatarak taraflar açısından çeşitli maliyetlere sebep olmaktadır. Tek Pencere Sistemi ortaya çıkabilecek maliyetleri azaltma ve gümrükte etkin kontrol sağlamasıyla avantajlar sunmaktadır. Bu sistem ile birlikte işlemler esnasında ihtiyaç duyulan çeşitli bilgi ve belgeler tek bir merkez tarafından yürütülmektedir (Selen & Akbelen, 2022). Tek Pencere Sistemi'nin sunduğu avantajları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür: (Ünsal, 2007: 45)

- Uluslararası ticarete taraflar arasında uyum sağlanmaktadır.
- Kaynaklar etkin kullanılmaktadır.
- Denetim ve kontrol güvenliği sağlanmaktadır.
- Taraflar arasında etkin iletişim kurulmaktadır.
- Süreçlerde şeffaflığın artmasına katkı sunmaktadır.

Tek Pencere Sistemi, gümrük işlemlerinde tarafların süreçlerini kolaylaştırmakta, uluslararası ticarete oldukça önemli olan zaman kaybını azaltmakta, ihracat ve ithalat süreçlerinde birçok bürokratik işlemi ortadan kaldırmaktadır (Özkardeş, 2020). Gerçek dışı evrakların engellenmesi, gümrük işlemlerinin şeffaf bir süreçle gerçekleştirilmesi ile mümkün olmaktadır. Gümrük işlemlerinin sadeleştirilmesi, işlemlerin daha kolay yapılabilmesi, beyanname süreçlerinin hızlı gerçekleştirilmesiyle zaman avantajı kazanılması ve maliyetlerin asgariye indirilmesi hedeflenmektedir (Sain & Bozyiğit, 2020).

2.2. Liman Tek Pencere Sistemi

Uluslararası ticarete deniz yoluyla yapılan işlemlerde gemilerin limanlara giriş ve çıkışlarında sunulan bilgi ve belgelerde bürokratik işlemlerin çokluğu nedeniyle karmaşıklıklar görülebilmektedir (Morrall vd., 2016). Uluslararası ticarete özellikle gümrük süreçlerinde bazı belgelerin zorunlu olarak hazırlanması büyük önem arz etmektedir. Bu belgelerin kağıt üzerinde hazırlanıp işleme alınması işletmelerin ihracat ve ithalat süreçlerini uzatabilmektedir. Uluslararası ticarete sık kullanılan limanlarda bu durumlar bazı olumsuzluklara yol açabilmektedir. Türkiye'de bu olumsuzlukları bertaraf edebilmek amacıyla Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı koordinasyonuyla Liman Tek Pencere Sistemi uygulamaya konulmuştur. Uygulanan bu sistem ile gemilerin limandaki işlemlerinin tek veri tabanı aracılığıyla yerine getirilmesi sağlanmaktadır.

Liman Tek Pencere Sistemi'nin temel amacı, gemilerin limana ulaşmasından ve çıkış yapmasından önce gelen bildirimlerin ortak veri tabanından elektronik imza vasıtasıyla sunulması, farklı kurumlar ile liman işletmeleri arasında işlem yapabilmek için gereken bilgilerin bu veri tabanından alınarak gümrük merkezleri tarafından verilen onayların tek bir sistem üzerinden yürütülmesinin sağlanmasıdır. Sistem ile birlikte gümrük idarelerine ve diğer kurumlara birçok belge sunulması nedeniyle ortaya çıkan belge fazlalığının azaltılması, gümrük işlemlerinin hızlı ve verimli yürütülerek maliyetlerin azaltılması, taraf olan kurumların daha koordineli bir şekilde çalışması hedeflenmektedir.

2.3. Yeni Bilgisayarlı Transit Sistemi (NCTS)

Yeni Bilgisayarlı Transit Sistemi (NCTS), Türkiye'nin Ortak Transit Sözleşmesi'ne dahil olmasıyla beraber ortak transit rejiminin altyapısı olarak değerlendirilebilmektedir (Ticaret Bakanlığı, 2022). Uluslararası ticaretin hızlı gelişim gösterdiği dönemlerde transit aşamalarda ülkeler arasında çeşitli yasal prosedürlerden kaynaklanan problemler ortaya çıkmıştır. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibi açıklanabilir (Kaçmaz, 2015);

- Gümrük beyannamelerinin basılı belge üzerinden verilmesinin bazı risklere yol açarak kaçakçılık faaliyetlerine zemin hazırlaması,
- Gümrükte ürünlerin kaybı, çalıntı gibi olumsuzlukların devamlı artması,
- Güvenlik problemlerinin ortaya çıkması,
- Ülkedeki mevzuatın uluslararası standartlara uyum sağlamaması gibi durumlar ortaya çıkmaktadır.

Ortak Transit Rejimi, uluslararası ticaret sözleşmesine taraf olan bir ülkede hazırlanan transit beyannamesinin, verilen teminatın ve sunulan avantajların diğer taraf olan ülkede de geçerli durumda olması ve bu ülkeye girişlerde ayrı bir transit beyan vermeden transit işleminin herhangi bir kesinti olmadan yürütülmesidir. Ortak Transit Rejimi kapsamında sunulan başlıca avantajlar şunlardır (Ticaret Bakanlığı, 2023);

- Elektronik ortamda izlenen transit işlemleri ile zaman, taşıma ve bürokrasi maliyetlerinde tasarruf sağlanarak taşımacılar için maliyet ve rekabet avantajı getirmesi,
- Belirli koşulların sağlanması halinde transit basitleştirmelerinden yararlanılması,
- Taraf ülkelerden geçiş kolaylığı,

- Kapsamlı teminat kullanıldığı takdirde teminatların hızlı bir biçimde düşümünün sağlanması
- Ülkeye giriş yapılmadan önce araç ve eşyaya ilişkin bilgilerin gümrük idaresince görülerek gerekli risk analizleri ve kontrollerin daha etkin bir şekilde yapılmasıdır.

Yeni Bilgisayarlı Transit Sistemi, transit beyanının sunulmasından sonra rejim sonuçlanana kadar ihtiyaç olan tüm sürecin dijital ortamda gerçekleştirilerek takibinin yapıldığı, uluslararası ticarete taraf olanların iletişimlerinin çevrimiçi ortamda kolay ve güvenli bir durumda gerçekleştiği uygulamadır. Bu sistem Türkiye’de de kullanılmaktadır. Tam olarak bu sistem transit süreçlerin dijital iletişim ile yerine getirilmesidir.

NCTS vasıtasıyla, transit rejim süreçleri gümrük merkezlerinde bir uygulama aracılığıyla hazırlanarak beyan edilmektedir. Bütün süreçler elektronik olarak yapıldığı için devamlı sistem aracılığıyla kontrolleri gerçekleştirilebilmektedir (Koday vd., 2019). NCTS ile transit rejim ile ilgili gümrük işlemleri dijital hale gelmekte ve tüm işlemler elektronik ortamda yürütülmektedir. Bu dijital sistem, ticaret sözleşmesinde yer alan ülkeleri ihracat ve ithalatları noktasında teşvik eden bir uygulamadır (Lebid vd., 2021).

2.4. Kağıtsız Beyanname

Özellikle elektronik imza ile oluşturulan beyannamelerin ve gümrük işlemleri ile alakalı olan birçok dokümanın dijital biçimde iletilmesini sağlayan uygulamadır. Kağıtsız beyanname sistemi ile bazı durumlar dışında bütün işlemler tamamen dijital olarak, kâğıt kullanılmadan gerçekleştirilmektedir. Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılan kağıtsız beyanname sistemi “İhracatta Dijital Gümrük Projesi” çerçevesinde uygulanmaktadır. Kağıtsız beyanname uygulamasının sunduğu birtakım avantajlar bulunmaktadır (Öncel, 2017);

- Gümrükleme süreçlerinin denetlenmesi kolaylaşacaktır,
- Gümrük işlemlerinin sonuçlandırılması için beklenen süre azalacaktır,
- Belgelerin kağıt olarak basılmayıp dijital olarak düzenlenmesi kırtasiye maliyetlerini düşürecektir,
- Gümrük idareleri ve diğer kurumlar tarafından hazırlanan mevzuatların sonuçlandırılması ve incelenmesi hızlı ve kolay hale gelmiş olacaktır,
- İşletmeler işlemlerini gümrük noktalarına gitmeden doğrudan sistem üzerinden gerçekleştirilebilmektedir,

- Bu sistem aynı zamanda tek pencere uygulamasının da teknik altyapısını sağlayacaktır.

2.5. BİLGE Sistemi (Bilgisayarlı Gümrük Etkinlikleri)

BİLGE sistemi, daha önce yazılı olarak hazırlanan gümrük beyanının elektronik ortamda yapılması durumunda kullanılmaktadır. Bu sistem, bir ürünün gümrük aşamasındaki işlemlerinin başlangıcından sonuna kadar olan süreçteki tüm işlemlerinin dijital ortamda anlık olarak gerçekleşmesini sağlamaktadır. BİLGE sistemi kullanılarak gümrük işlemleri için ihtiyaç olan bütün belgeler elektronik olarak doldurularak sisteme yüklenmektedir (T.C. Ticaret Bakanlığı Gümrük Rehberi, 2018).

Bilgisayarlı Gümrük Etkinlikleri Sistemi (BİLGE), eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesine girmesi ile başlayıp eşyanın çıkışına kadar gerçekleştirilmesi gereken tüm gümrük işlemlerinin güvenli ve gerçek zamanlı yapılmasına olanak sağlayan bir yazılım olarak tanımlanmaktadır. Bu sistem üzerinden oluşturulan herhangi bir gümrük beyanına, beyanın sahibi veya temsilcisi ile gümrük idareleri gibi tüm taraflar erişim sağlayabilmektedir. Sistem erişimi için gerekli yetkiler, talep edilmesi halinde, gerekli incelemeler yapıldıktan sonra Ticaret Bölge Müdürlükleri tarafından verilmektedir. Sisteme girişi yapılan veriler gümrük işlemlerinin tüm süreçlerinde kullanılabilirdiği için tarafların tekrar veri girişi yapmasına gerek kalmadığından ve sistem eşzamanlı işlediği için kullanıcılara ciddi bir zaman avantajı sağlamaktadır. Ayrıca belgelerin elektronik ortama aktarılması ile hem doküman ihtiyacı azalmakta hem de denetim ve kontrol mekanizması güçlenmektedir (İzmirlioğlu, 2020). BİLGE Sistemi aracılığıyla ürünlerin gümrük alanına gelmesinden çıkış yapmasına kadar olan süreçteki gümrük işlemleri eş zamanlı olarak elektronik ortamda yürütülmektedir. Günümüzde birçok gümrük işlemi ve beyanı BİLGE Sistemi vasıtasıyla yürütülmektedir (Gümüş, 2018). BİLGE Sistemi aracılığıyla uluslararası ticaret işletmeleri kendi beyannameleri ile ilgili doğru ve hızlı bir şekilde bilgi alabilmekte, ürünlerin gümrükteki konumunu, gümrük işleminin aşamasını ve ortalama işlem sürelerinin ne kadar olduğu anlık olarak takip edilebilmektedir (Durusoy, 2018).

2.6. Gümrük Eşya Takip Analitik Performans Programı (Get-APP Uygulaması)

Get-APP, uluslararası ticaret işletmelerinin ve gümrük idarelerinin uluslararası ticarete konu olan ürünlere yönelik hızlı bilgi paylaşımı ile tarafların süreç içerisinde gerçekleşen aksaklıklara vakit kaybetmeden müdahale etmesi ile kontrol ve denetim aşamalarını kolaylaştırması için anlık takip sistemi olarak görülen bir uygulamadır (Ticaret Bakanlığı, 2018). Get-APP Sistemi

sayesinde yükümlüler işlemlerinin; hangi tarihlerde gerçekleştirildiği, hangi aşamada olduğu, tahmini bitiş süresi ve beyan ekinde sunulan belgelerine ulaşabilmektedir. Bu sayede de hem işletmeler hem de gümrük idarelerinin performansına ilişkin istatistikler oluşturmak mümkün olmaktadır (Ticaret Bakanlığı, 2022). Bu sistemin avantajlarını şu şekilde saymak mümkündür:

- İşlemlerde şeffaflık sağlar.
- Dış ticaret işlemlerinde zaman ve maliyet tasarrufu sağlamaya yardımcı olur.
- Sistemin yetki dahilinde kullanılabilmesi bilgi güvenliğini sağlar.
- Tarafların bürokratik yükünü azaltır.

Uluslararası ticaret süreçlerinin anlık takip edilmesini sağlayan Gümrük Eşya Takip ve Analitik Performans Programı (Get-APP), 2017 yılında hizmete sunulmuştur. Gerçekleştirilen güncelleme ile ihracat ve ithalat yapanlarla birlikte taşıyıcılar ile dolaylı temsilciler de Get-APP uygulamasından faydalanabilmektedir.

Günümüzde uluslararası ticaret işlemlerinde yer alan bütün taraflar gümrük işlemlerine ait süreçleri aşama aşama takip edebilmektedir. İşletmeler Get-APP uygulaması ile işlemlerin gerçekleştiği tarihler, işlem tarafları ve belge numaraları gibi temel bilgilere erişim sağlayabilmektedir. Aynı zamanda Ticaret Bakanlığı tarafından yürütülen İhracatta Dijital Gümrük Uygulamaları projesi kapsamında ihracat beyannamesinin tamamına Get-APP uygulaması üzerinden erişilebilmektedir. Gerçekleşen değişikliklerle birlikte Get-APP dijital uygulamasında aşağıdaki modüller bulunmaktadır (İstanbul Gümrük Müşavirleri Derneği, 2018):

- Gümrük Eşya Takip (GET-APP)
- Detaylı Beyan (İhracat Beyannamelerinde Tahmini Süre, İhracat Beyannamesi Çıktısı)
- NCTS işlemleri
- TIR işlemleri
- Varış İşlemleri (İthalat Beyanlarında Tahmini Süre)
- Ceza Kararı
- Ek Tahakkuk Kararı
- Elektronik Belge
- İşlem Süresi (Tahmini ve Ortalama Süreler)

Sonuç

İçinde bulunduğumuz dönemde hızla artan küreselleşmenin sonucu olarak bilgi ve iletişim teknolojileri hem toplum hem de işletmeler ve devletler için kaçınılmaz bir unsur haline gelmiştir. Ülkelerin küresel rekabet ortamında söz sahibi olabilmesinin en önemli aracı olan uluslararası ticaret süreçlerinde dijital teknolojilerin kullanımı önemli avantajlar sunmaktadır. Uluslararası ticaret işlemlerinin gerçekleşmesinde çok önemli bir yeri olan gümrük uygulamalarının dijitalleşmesi uluslararası ticarete hız, güvenilirlik, maliyet avantajı gibi birçok fayda sağlamaktadır. Bu kapsamda günümüzde gümrük işlemlerinin yoğunluğundan ve uzun sürmesinden dolayı sorunlar yaşayan uluslararası ticaret işletmeleri ve gümrük idareleri için dijital gümrük uygulamaları oldukça önemlidir. Nitekim gümrük işlemlerinin daha sade hale getirilmesi, çalışanlar üzerindeki fazla yükün azaltılabilmesi, gümrük süreçlerinde çalışanlardan dolayı ortaya çıkabilecek hataların asgari düzeye inmesi ve gümrük faaliyetlerinde kurumlar arasındaki belge transferlerinin daha etkin yapılabilmesi amacıyla elektronik gümrük işlemleri uygulamaya geçirilmiştir. Dijital gümrük sistemlerinin etkin kullanımı ile işletmelerin ve ülkelerin uluslararası ticaret hacimlerini artırabilmeleri mümkün olacaktır.

Gümrük süreçlerinde verimliliğin sağlanabilmesi amacıyla bilişim teknolojilerinden en üst düzeyde faydalanarak, süreçlerde görev alan kişilere ihtiyaç olan yetkinlikler kazandırılmalıdır. Gerek gümrük idarelerinin gerekse işletmelerin dijital dönüşümün en önemli araçlarından olan yapay zeka temelli uygulamalara yer vermesi gerekmektedir. Bunun sonucunda ülkeler, uluslararası ticarete daha etkin rol oynamak suretiyle hedeflenen ihracat rakamlarına ulaşarak uluslararası rekabette başarılı olabilecektir. Bu doğrultuda Türkiye’de BİLGE Sistemi, Tek Pencere Sistemi, Kağıtsız Beyanname, Gümrük Eşya Takip Analitik Performans Programı (GET APP), Yeni Bilgisayarlı Transit Sistemi (NCTS) gibi çeşitli dijital gümrük uygulamaları faaliyete geçirilmiştir. Uluslararası ticarete gümrük işlemlerinde dijitalleşme oranı arttıkça ihracatın önündeki zaman kaybı ve bürokratik işlemler azalacak ve uluslararası ticaretin kolaylaşması sonucu ekonomik kalkınma ve büyümeye katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Abdullah, F. & Ward, R. (2016). Developing a general extended technology acceptance model for e-learning (GETAMEL) by analysing commonly used external factors. *Computers in Human Behavior*, (56), 238-256.
- Aktaş, G. (2018). Endüstri 4.0’in Gümrük Politikası ve Uygulamaları Üzerine Etkileri. *Gümrük Ticaret Dergisi*, 5(12), 10-18.

- Al-Hujran, O., Al-Debei, M. M., Chatfield, A. & Migdadi, M. (2015). The imperative of influencing citizen attitude toward e-government adoption and use. *Computers in Human Behavior*, (53), 189-203.
- Aydemir, S. (2015) *E- Gümrük Uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bozhüyük, B. G. (2020). Gemi acentelerinin e-gümrük hizmetinin teknoloji kabul modeli ile değerlendirilmesi: Doğu Akdeniz örneği. *Journal of Maritime Transport and Logistics*, 1(2), 102-113.
- Dennis, A., & Shepherd, B. (2011). Trade Facilitation and Export Diversification. *The World Economy*, 34: 101-122.
- Durusoy, B. (2018). Bilge Sistemi Üzerine Genel Bir Değerlendirme ve Sistem Hakkında Doğru Bilinen Bazı Yanlışlar. <https://www.gumruktv.com.tr/kosc-yazilari/bilge-sistemi-uzerine-genel-bir-degerlendirme-ve-sistem-hakkinda-dogru-bilinen-bazi-yanlislar> (Erişim Tarihi:02.10.2024)
- Ghouri, A. M., & Mâni, V. (2019). Role of real-time information sharing through SaaS: an industry 4.0 perspective. *Int. J. Inf. Manage.* (49), 301–315.
- Gümüş, M. (2018). *İthalatta Vergi ve Mali Yükümlülükler*. Ankara Gümrük Müşavirleri Derneği, Önka Matbaa, Ankara.
- İstanbul Gümrük Müşavirleri Derneği (2018). Get-APP. https://www.igmd.org.tr/sayfa/get-app_sayfasi. (Erişim Tarihi:01.10.2024).
- İzmirlioğlu, Y.T. (2020). *E-Gümrük Hizmetlerinin ve Yazılımlarının Kalitesinin Belirlenmesine Yönelik Bir Uygulama*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Kaçmaz, E. N. (2016). Avrupa Birliğine Üyelik Süreci Kapsamında Yeni Bilgisayarlı Sistemi Uygulamasının Transit Ticarete Etkileri. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12, 8-29.
- Koday, S., Koday, Z., & Kızıllan, Y. (2019). Coğrafi Özellikleri Bakımından Esendere Gümrük Kapısı ve Sınır Ticareti. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(4), 1535-1549.
- Lebid, V., Anufriyeva, T., Savenko, H., & Skrypyuk, V. (2021). Study of efficiency of simplification of customs formalities on the digitalization basis. *Technology audit and production reserves*, 1(4), 57.
- Morrall, A., Rainbird, J., Katsoulakas, T., Koliouis, I., & Varelas, T. (2016). e-Maritime for automating legacy shipping practices. *Transportation Research Procedia*, 14, 143-152.
- Öncel, A. (2017). *Türkiye’de dış ticaret avantajları açısından serbest bölgeler teorik çerçeve, uygulama ve nicel analiz*. İstanbul: Sakarya Yayıncılık.

- Özkardeş, L. (2020). *Ticaretin Kolaylaştırılması Uygulamalarının Firmaların Rekabet Yapısına Etkisi: Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Sain, H. & Bozyiğit, S. (2020). Gümrük idaresinden hizmet alan firmaların karşılaştığı etik dışı davranışlar: Mersin ili örneği. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 1-20.
- Selen, U., & Akbelen, Z. (2022). Tek Pencere Sistemi Kullanımının Gümrük Müşavirlerinin Vergi Uyumuna Etkisi: YEM Modeli ile Analizi. *International Journal of Public Finance*, 7(2), 447-462.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). On Birinci Kalkınma Programı (2019-2023).
- Ticaret Bakanlığı (2019). İhracatta Dijital Gümrük Projesi. <https://ticaret.gov.tr/gumruk-islemleri/dijital-gumruk-uygulamalari/ihracatta-dijital-gumruk-projesi/bilgi-notu> (Erişim Tarihi: 30.09.2024)
- Ticaret Bakanlığı (2023). Ortak Transit Rejimi ve NCTS. <https://ticaret.gov.tr/gumruk-islemleri/sikca-sorulan-sorular/ticari/ortak-transit-rejimi-ve-ncts> (Erişim Tarihi: 28.09.2024)
- Ticaret Bakanlığı Gümrük Rehberi (2018). <https://gumrukrehberi.gov.tr/kategori/ticari-slemler/blge-sistemi-hakkinda> , (Erişim Tarihi:01.10.2024).
- Turgut, M., & Gürsoy, İ. (2023). Lojistik 4.0 üzerine yapılan araştırmaların bibliyometrik analizi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(1), 96-113.
- Ünsal, S.S. (2007). *Ticaretin Kolaylaştırılması Başlamında Tek Pencere Uygulaması*. Gümrük Müsteşarlığı Uzmanlık Tezi, Ankara.
- WCO (2015). World Customs Organization declares 2016 to be the year of Digital Customs. <https://www.wcoomd.org/en/media/newsroom/2015/november/world-customs-organization-declares-2016-to-be-the-year-of-digital-customs.aspx#:~:text=The%20Secretary%20General%20of%20the,use%20of%20Information%20and%20Communication> (Erişim Tarihi: 25.09.2024).